

POVELJA GRAĐANA

#GlasZaOdgovornostNaMrežama

Грађанска повеља о одговорном коришћењу друштвених медија у Босни и Херцеговини са фокусом на изборни процес

“**hd**”

Centre for
Humanitarian
Dialogue

Mediation for peace

Преамбула

Мотивисани потребом за већим учешћем грађана и грађанки у демократским процесима у Босни и Херцеговини (БиХ),

Узнемирени интензивним порастом штетних садржаја на друштвеним мрежама уочи избора,

Забринути њиховим деструктивним утицајем на формирање политичких ставова грађана и грађанки у Босни и Херцеговини,

Уједињени у идеји сузбијања говора мржње и штетних садржаја, узнемиравања, дезинформација, прљаве кампање и неаутентичних активности на друштвеним мрежама,

Одлучни да слободни и поштени избори постану стварност у Босни и Херцеговини,

Ми, грађани и грађанке Босне и Херцеговине, апелујемо на политичке актере, медије, новинаре, платформе и кориснике друштвених мрежа да прихвате ову Повељу, како би обезбиједили да друштвени медији постану мјесто позитивног јавног дискурса.

О грађанима и грађанкама који су написали документ

Форум грађана и грађанки је разнолика група људи из цијеле Босне и Херцеговине. Учесници и учеснице су регрутовани путем јавног позива и методом стратифицираног случајног узорка.

Током четири дана, Форум су подржавали и независни фасцилитатори и фасцилитаторке како би размотрили сљедећа питања:

Како се Босна и Херцеговина припрема за изборе, шта грађани и грађанке очекују од политичких актера, медија, онлине платформи и друштвених мрежа како би се обезбиједило да друштвене мреже и онлине медији буду мјесто позитивног јавног дискурса?

Форуму се обратило и неколико експерата и експертица из ових области који су помогли учесницима и учесницама да сагледају изазове онлине медија и друштвених мрежа у Босни и Херцеговини. Како би им се помогло да анализирају информације и доказе, група грађана и грађанки користила је алате за критичко размишљање и имала времена за дубоко промишљање. Учесници и учеснице су подијелили своја искуства и размишљања о проблемима, радили заједно и дошли до консензуса о овој Повељи.

Ми смо грађани и грађанке окупљени из различитих дијелова Босне и Херцеговине, различите етничке и вјерске припадности, старосне доби, пола и степена образовања и уједињени смо вјером да заједничким снагама можемо допринијети позитивним промјенама. Окупили смо се с циљем доношења Повеље која прописује стандарде понашања у онлине простору, с фокусом на изборни процес.

Изазов

Грађани и грађанке Босне и Херцеговине усљед недостатка законске регулативе, ниског нивоа медијске/дигиталне писмености и неразвијеног критичког промишљања, изложени су онлине притиску и манипулацији на друштвеним мрежама од политичких субјеката, који се користе говором мржње, узнемиравањем путем ботова, тролова, лажних профила и страница, што директно утиче на јавно мишљење, интегритет изборног процеса и резултате избора.

Наша визија

Простор друштвених медија какав желимо видјети у Босни и Херцеговини

Наша визија је направити безбједан онлине простор гдје ће говор мржње, утицај ботова и тролова, ширење дезинформација и лажних вијести, узнемиравање и манипулација бити сведени на минимум, уз поштовање слободе говора у циљу фер и поштених избора у Босни и Херцеговини.

Принципи за одговорно понашање на друштвеним мрежама

Како бисмо унаприједили онлине простор, закључили смо да би друштвени медији требали бити прожети сљедећим принципима: узајамно поштовање и очување достојанства, сигурност у коришћењу, приватност у дјеловању, тачност информација, искреност и задовољство.

Стандарди за одговорно коришћење друштвених медија

- Стандарди за политичаре, странке и кандидате
- Стандарди за платформе друштвених медија
- Стандарди за медије и новинаре
- Стандарди за кориснике друштвених медија
- Стандарди за међународне институције
- Стандарди за јавне институције и невладин сектор у Босни и Херцеговини

Стандарди за политичаре, странке и кандидате

Требали би пласирати тачне и провјерене информације о себи и о својим политичким противницима на друштвеним мрежама.

Не би требали манипулисати јавним мишљењем у сврху постизања жељених изборних резултата.

Требали би поштовати одредбе Закона о прекршајима Босне и Херцеговине, Кривичног закона Босне и Херцеговине и Изборног закона Босне и Херцеговине, односно осталих закона у Босни и Херцеговини који се односе на узнемиравање у јавном простору и на друштвеним мрежама.

Не би требали упућивати пријетње, позиве на пријетње и насиље, погрдне ријечи, користити хушкачки говор и етикетирање, који доводе до узнемиравања грађана и грађанки и других политичких субјеката.

Требали би усвојити посебан кодекс понашања на друштвеним мрежама, који би се, између осталог, односио и на узнемиравање на друштвеним мрежама током изборног процеса или га уградити у властите интерне акте и статут. Поменути кодекс би, између осталог, требао садржавати и одредбе о суздржавању од негативних наратива (с посебним освртом на осјетљиве категорије, попут жена, припадника ЛГБТQ популације, повратника и сл.), као и одредбе којима се осуђују и санкционишу чланови политичких субјеката који врше узнемиравање на друштвеним мрежама. Такође, при доношењу поменутог кодекса, политички субјекти би требали посебну пажњу обратити на одредбе које се тичу поштовања њихових политичких противника.

Не би требали идеолошки или финансијски подстицати или објављивати садржај који упућује на говор мржње и дискриминацију на друштвеним мрежама током изборног процеса.

Требали би едуковати и чланове својих ПР тимова о вођењу поштене предизборне кампање.

На друштвеним мрежама требали би се искључиво оглашавати на својим званичним профилима и страницама.

Не би требали ангажовати фарме тролова, ботова, лажних профила и страница на друштвеним мрежама с циљем властите промоције и/или дискредитације и напада на политичке противнике.

Требали би на транспарентан начин финансирати властито оглашавање и промоцију на друштвеним мрежама.

Стандарди за платформе друштвених медија

Требале би сарађивати са јавним институцијама и невладиним сектором, с циљем унапређења и дословне примјене својих интерних правила, а у сврху смањења ширења дезинформација током изборног процеса (нпр. активнији надзор садржаја који се пласирају на друштвеним мрежама, унапређење алгоритама који би маркирали потенцијалне дезинформације, потицање одговорног дјеловања корисника на друштвеним мрежама, већа сензитивност на језичке специфичности кроз интезивнију регионалну присутност, обавезно увођење санкција политичким субјектима који шире дезинформације на друштвеним мрежама. Компаније не би требало да дозволе монетизацију за чланке и издаваче који шире дезинформације.)

Требале би успоставити потпуну транспарентност у вези са борбом против дезинформација (нпр. кроз јавно објављивање тачних статистичких података и разлога за санкционисање одређених кандидата и политичких субјеката).

Требале би промовисати креирање механизма пријаве случајева узнемиравања (кроз едукацију, промоцију, ТВ кампање, поп уп помоћ, банере, као и превентивне филтере упозорења на потенцијално узнемирујуће садржаје и сл.).

Требале би спречавати и санкционисати креирање лажних профила.

Требале би успоставити партнерство са невладиним организацијама у Босни и Херцеговини, с циљем лакшег пријављивања говора мржње.

Требале би јавно приказивати статистичке податке о броју уклоњених објава политичких субјеката и кандидата, које садрже говор мржње.

Требале би радити на увођењу прецизнијих алгоритама за препознавање ботова, тролова и лажних профила и то на основу њихове старости, активности, временских интервала коментарисања, тј. (не)објављивања других садржаја.

Потенцијалне ботове требале би означавати посебним знаком како би њихови пратиоци знали да се ради о потенцијално неаутентичном садржају, а нарочито у периоду након расписивања избора.

Требале би вршити обавезну верификацију политичких субјеката и кандидата приликом регистрације на њихове профиле и странице.

Стандарди за медије и новинаре

Требали би поштовати и примјењивати професионални кодекс приликом извјештавања на друштвеним мрежама, а нарочито током изборног процеса.

Прије пласирања информација требали би провјерити тачност и вјеродостојност информација.

Требали би се придржавати етичких и професионалних стандарда које су усвојили Регулаторна агенција за комуникације (РАК) и Савјет за штампу Босне и Херцеговине.

Требали би увести редовне рубрике које указују на узнемиравање или афирмативно дјеловање у смјеру препознавања и санкционисања узнемиравања на друштвеним мрежама.

Требали би бити активно укључени у јавне кампање које указују на посљедице узнемиравања на друштвеним мрежама.

Не би требали преузимати и објављивати садржаје са друштвених мрежа који се односе на праксе узнемиравања и злостављања, а које врше политички субјекти и/или кандидати.

Не би требали креирати и дијелити садржаје који су засновани на говору мржње и дискриминацији, а нарочито не потицати њихову промоцију путем сензационалистичких наслова.

Требали би се посветити едукацији грађана и грађанки о штетном дјеловању неаутентичног понашања на друштвеним мрежама (ботова и тролова), а нарочито у периоду након расписивања избора (ова препорука се односи искључиво на приватне медије).

Не би требали преносити информације које су повезане са неаутентичним понашањем на друштвеним мрежама (нпр. ботова и тролова).

Стандарди за кориснике друштвених медија

Требали би дијелити провјерене и тачне информације на својим приватним профилима, те пријављивати садржаје за које сумњају да су дезинформације.

Не би требали преузимати и објављивати садржаје са друштвених мрежа који се односе на узнемиравање и злостављање, а које врше политички субјекти и/или кандидати, нарочито током изборног процеса.

Требали би се информисати о опасностима и начинима заштите од потенцијалних узнемиравања и злостављања на друштвеним мрежама.

Не би требали креирати, дијелити, промовисати и подржавати садржаје који се односе на говор мржње.

Требали би пријављивати садржаје друштвених мрежа који се односе на говор мржње надлежним институцијама, попут Централне изборне комисије, како би се њихови креатори и промотери адекватно санкционисали.

Требали би јавно дијелити своја искуства о посљедицама говора мржње на друштвеним мрежама током изборног процеса.

Требали би се информисати о интерним правилима друштвених мрежа која се односе на превенцију говора мржње.

Требали би бити упућени у могућност провјеравања статистичких података о броју уклоњених објава на профилима корисника који садрже говор мржње, а које би требало да креирају друштвене мреже.

Требали би пријављивати потенцијално неаутентично понашање на друштвеним мрежама (нпр. ботове и тролове), а нарочито током изборног процеса.

Стандарди за међународне институције

Требале би сугерисати и промовисати примјере позитивних пракси понашања на друштвеним мрежама кроз програме пројектне подршке који су усмјерени ка превенцији ширења дезинформација, стварања безбједног интернет простора, афирмативних пракси јавног комуницирања.

Требале би заговарати увођење позитивних законских рјешења из Европске уније (ЕУ) и остатка свијета у Босни и Херцеговини.

Требале би подстицати појачани надзор и санкционисање говора мржње на друштвеним мрежама током изборног процеса.

Требале би пружити подршку едукацији политичким субјектима и кандидатима, с циљем превенције говора мржње током изборног процеса.

Требале би пружати подршку организацијама и институцијама које врше мониторинг и/или едукацију грађана и грађанки о безбједнијем коришћењу друштвених мрежа, односно препознавању неаутентичног понашања на њима (нпр. ботова и тролова), а нарочито током изборног процеса.

Стандарди за јавне институције и невладин сектор у Босни и Херцеговини

Требали би да имају бољу међусобну сарадњу у сфери подизања медијске/дигиталне писмености кроз формално и неформално образовање грађана и грађанки.

Требали би обезбиједити и подстицати (односи се на јавне институције), односно вршити мониторинг друштвених мрежа током изборног процеса (односи се на невладин сектор), с фокусом на неаутентичне форме понашања у интернет простору (попут ботова и тролова).

Јавне институције би требале подстицати стварање безбједног интернетског простора у којем би жртве узнемиравања на друштвеним мрежама могле слободно износити сопствена искуства без страха да ће бити додатно угрожене.